

Herman Melville

Under roserne

&

Major Thomas Melvill Jr.
– skildret af hans nevø

oversat af Flemming Chr. Nielsen

Forord

Under the Rose er en lille og nærmest oversat novelle af Herman Melville. Han skrev den kort før sin død i 1891, og den blev første gang trykt i 1924. Ifølge Melville-forskere i en unøjagtig gengivelse. Alligevel gik der endnu 77 år, før novellen blev udgivet på grundlag af det originale manuskript.

Men selvsagt burde den være indgået i det tillægsbind til Herman Melville: *Samlede værker 1-6*, som udkom i 2015 under titlen *En pibe Kanaster og en RedEye*. Novellen undgik desværre min opmærksomhed, nok især fordi den i Melville-litteraturen omtales som et 'prose & poem piece.' Og jeg havde besluttet kun at oversætte Melvilles prosaværker og mente uvist hvorfor, men i hvert fald fejlagtigt, at *Under the Rose* var titlen på et af hans mange digte.

Under roserne er en lille symbolsk fortælling om dødens nærhed. For hvad gemmer der sig under de duftende roser i den smukke ravvase? Kun døde insekter indkapslet i rav. Dødens knugende greb.

Heller ikke en erindringskitse, som Melville til anvendelse i en lokalhistorisk udgivelse skrev om sin onkel Thomas Melvill Jr., var jeg opmærksom på. Skitsen røber stor veneration over for den onkel, der aldrig rigtig havde held med sine projekter.

Novellen og erindringskitserne ligger her – for hvem de måtte interessere.¹

Flemming Chr. Nielsen

Under roserne

Uddrag af et gammelt manuskript betitlet Rejser i Persien – Af min Herre Ambassadørens tjener

Inden roserne med deres røde, gule, rosa og hvide farver blev stillet frem for min herre, så han kunne nyde deres kulør og duft, havde den velskabte og trods sin flade næse kønne sorte slave på Storvesirens ordre anbragt dem i en sart vase af rav, og så listigt var den indrettet, at roserne som ganske af sig selv faldt ind i den stilling, unge piger indtager, når de læner sig ud over en kuppelbalustrade og kigger ned, hvilket gjorde, at vasen var næsten skjult, i hvert fald den øverste del, hvor jeg dog fik et glimt af relief-ornamenter.

Da jeg et par dage derefter ankom til selvsamme villa, hvor Storvesiren i den måned opholdt sig, og dér afventede et svar på en skrivelse fra min Herre, bemærkede jeg på en marmor-opsats den nu tomme vase, og nysgerrigt kiggede jeg på de relief-ornamenter, som før var skjult af blomsterne. De forekom mig omtrent så hemmelighedsfulde som de billeder i den store hollandske Bibel i Oxfords universitetsbibliotek, der fremstiller gåderne i den vise Salomos Højsang. Jeg vidste næppe, hvad jeg skulle mene og havde derfor lige så gerne set roserne i ornamenternes sted. På grund af dets ynde og måske dets skjulte betydning frydede jeg mig alligevel over et ornament, der vel var på størrelse med min herres segl på pergament og forestillede en engel med en spade under armen som en vinbonde og med roser i en kande foruden en tilsvarende engel klædt som kældermester og med en vinkrukke over skulderen, og side om side gik de to engle hen imod en udmagret, sorgfuld og Job-lignende skabning, der grublende knælede på en grav; det hele yderst livagtigt fremstillet i lille format.

Men det sælsomste forekom mig dog at være det rav, hvori ornamentet og andre figurer var udskåret, for her og der indeholdt det forunderligt stivnede smålevn af omkomne insekter og fluer i en frossen sirup eller marmelade. Aldrig havde jeg set noget tilsvarende, og min Herre, for hvem jeg om aftenen refererede det, da han ved sengetid drak sin mælkepunch, fortalte mig, at den slags rav regnes for det sjældneste og mest værdifulde, og han henviste til et berømt eksemplar i Palazzo Pitti i Firenze og ville ønske, at Storvesiren havde foræret ham vasen i stedet for en juvelbesat krumsabel.

”Geoffrey,” fortsatte min Herre ivrigt, ”bemærkede De, om vasen var i ét stykke, eller om skålen og foden udgjorde hver sin del?”

Men sandt at sige kunne jeg ikke besvare hans spørgsmål, for jeg rørte på ingen måde vasen, og jeg betvivler også, at vagternes årvågenhed havde gjort det muligt, så hvis den bestod af to eller flere dele, var det behændigt skjult af kunstnerens kunnen.

Da min Herre og Storvesiren næste gang mødtes om den gamle sag vedrørende de to agenter i Aleppo, og vi havde fået serveret den sorte kaffe i små filigran-kopper så fine som min frues flanderske kniplinger og desuden som højtidelig sædvane to meter lange jasminstilkede piber, da holdt min Herre – ja det siger jeg – pibens ravspids frem foran sig, og den tog sig ud som en forunderlig klart lysende citron og med en ikke mindre diameter, thi blandt disse folk gælder, at desto højere rang og desto mere velspækket pung, desto større er deres kostbare pibespid, der blidt presses mod læberne ved den inhalerede røgs udmundning, og med denne smukke oval af klart rav holdt frem foran sig drejede min Herre – ja, det siger jeg – nu gennem tolken samtalen ind på overvejelser om den okkulte natur i det materiale, hvoraf pibespiden var formet, og han udtrykte blandt andet sin skepsis vedrørende den sælsomme påstand, at rav undertiden er

fundet med bier fanget som i deres egen krystalliserede honning eller hvis ikke bier så lopper og fluer.

Med den stilfærdige belevenhed, der gælder for alle stormænd i disse lande, sad Storvesiren med sit lange sølverne skæg og benene over kors på den grønne silkepude, og skønt han ikke forstod et ord af min Herres engelsk, lyttede han alvorligt og opmærksomt; først lænede han sig frem med hånden bag øret – ja, det siger jeg – for da han var til års, var han visselig lidt tunghør, men dernæst slappede han af og faldt noget tilbage på puden, inden han rettede hele sin opmærksomhed mod tolken, der levede sine hovedpunkter, som Storvesiren takkede ham for med en lille bifaldsklappen, hvorefter en smuk lille page dukkede op fra en slags draperet kabinet, som var han én af de små bemalede mænd i det store ur i Strasbourg-katedralen, og til ham gjorde Storvesiren et tegn, hvorpå pagen kom med den før omtalte og nu tomme ravvase og anbragte den i hænderne på min Herre, der lod som overrasket og efter at have undersøgt og vendt og drejet den og opdaget de indlejrede levn udtrykte sin store forundring over så omgående og på den måde at være gendrevet i sin skepsis, og han priste tillige vasens skønhed, eftersom tolken, en korrekt kontorist i sit påpasselige erhverv, i sandhed syntes ærgerlig over at skulle referere min Herre.

Men hvis det hermed var min Herres hensigt – ja, det siger jeg – at påvirke Storvesiren, så han ved synet af min Herres store glæde over vasen skulle få lyst til at forære ham den, ja, så lykkedes det ikke at få ønsket opfyldt, for nu blev det Storvesirens tur til at udtrykke, i hvor høj grad han selv satte pris på vasen, og han erklærede, at han end ikke ville bytte den væk for en ganske bestemt villa, han ellers ihærdigt eftertragtede. Bortset fra vasens skønhed og dens sjældne ornament og at den var det største stykke rav, der kendtes i disse lande, var det nemlig i sandhed vasen selv, indrømmede han – og med en glød, det var sælsomt

at iagttage hos én, der lagde så stor vægt på sin turbanklædte værdighed – der for evigt var uvurderlig, da den til en bryllupsfest i den gamle vesir Guldnebs palads i Shiraz var blevet fyldt med roser og havde fristet deres store poet, en vis Sukkerlæbe, til et nærmere eftersyn, hvorunder han blidt havde fjernet blomsterne og bemærket de små lig, der var stivnet i ravet, og derfor var blevet tilskyndet til at nedskrive nogle vers.

Denne storladenhed påhørte min Herre med sin vante høflighed og en særlig elskværdighed, men alligevel med en vis bedrøvelse, forekom det mig, og han ville igen have drejet samtalen, men Storvesiren kom ham i forkøbet og bad pagen bringe sig noget fra et sølvindfattet skrin i en niche. Det var en pergamentindbundet bog på størrelse med en bønnebog, men overdådigt udstyret med juvelbesatte spænder, skrevet på smukt persisk af en berømt kalligraf og illustreret som de papistiske pergament-folianter, jeg har set. Og med fingeren pegende på en bestemt side, hvor de førnævnte verslinier stod, forærede Storvesiren denne givetvis yderst kostbare bog til min Herre.

Men snart derefter blev der serveret sorbet og konfekt, og da Storvesirens muldyr stod ved haveporten og for yderligere at hædre os var forsynet med prægtige nye skaberakker, trak vor kortege sig tilbage med samme pragt, som den var ankommet, hvilket vil sige, at den store hærfører stod med en mægtig stav i hånden og sine tropper opstillet i spalier, hvorigennem vi fortsatte til sadlerne, mens de hilste og bøjede sig dybt for min Herre, hvad der vitterligt var deres pligt, for han var englænder og min ædle principal.

Nu havde en græsk frafalden i lang tid boet i Persien. Han var en lærd mand og undertiden beskæftiget af min Herre, da han var sagkyndig i sprog fra begge kontinenter og fortrolig med både persisk og arabisk kirografi; denne mangesprogede vantro – skam over ham for at have vendt ryggen til sin Frelser – var en

dag på ambassaden, og jeg ved ikke, hvilken sælsom helligdag der var tale om hos disse folk, men for adspredelsens skyld og som en udfordring og da min Herre som regel blev lidt munter kort efter middagen, beordrede han grækeren til om muligt at oversætte disse vers til engelsk, og det omgående eller så snart det lod sig gøre.

Hertil svarede grækeren: ”Jeg skal forsøge, min Herre, men jeg beder Dem give mig noget vin,” og han så på bordet, hvor der stod nogle flasker med vidjefletning og indeholdende udsøgte persiske og kypriotiske årgange. ”Ja, vin, min Herre,” gentog han.

”Nu?” ville min stærkt irriterede principal vide. ”Betænk, min Herre,” sagde grækeren, ”da denne Sukkerlæbes vers alle er druer eller gennemvædet af deres modne saft, kan de ikke på rette vis gengives uden at glas eller to af det samme, og se, min Herre, jeg er ædru.”

Da min principal et øjeblik syntes at have overvejet, om det skyldtes en sælsom og velkendt uforskammethed hos denne slyngel eller en ærligt ment, men fjollet overtro, for han førte sig både ædrueligt og taktfuldt, ja så beordrede han vin serveret, og mens den frafaldne i al gemytlighed nedsvælgede sit glas eller to, hvilke faktisk blev til fem, for jeg holdt regnskab, og – ja, det siger jeg – samtidig stod med den pergamentindbundne bog i den ene hånd, – og sandt at sige havde han kun én hånd, for den anden havde en krumsabel hugget af, og jeg ved ikke, om det var sket i ærefuld kamp eller ved bødlens mellemkomst, ja da gennemløb han hvert andet øjeblik siden og nynnede og summede for sig selv og svajede som dervisherne her i landet, indtil han efter al den ståhej messede – han sagde det næppe – de oversatte vers, der lød således:

Pletter, bittesmå pletter i det klare rav:
Er det jeres farvel, brude-roser, jeg sanser og ser?
Hvor sælsomt! så fin en lille skelet-grav;
Og – endnu sælsommere – forseglede vægge som ruder!
Dødens åbenbare hemmelighed. Nå, vi *er*;
Og den lystige engel med vinkrukken her!

Og i hvis sidste verslinie Sukkerløbe utvivlsomt omtaler den ene af de to i vasens ornament, om hvis kunstfærdighed jeg allerede har fortalt.

Af John M. J. Gretchko: *Melvillean Ambiguities* (1990) fremgår, at englen med vinkrukken kan være inspireret af et udsnit fra planche 23 i Andreas Cellarius' stjerneatlas *Harmonia Macrocosmica* (1660).

”Og er det alt?” spurgte min Herre fattet, men næppe fornøjet.
”Er det alt? Og kalder du det for en drues knugende greb? Den sorte drue gætter jeg på.” Her lagde han bånd på sig selv, som den kloge gør, når han griber sig selv i ubetænksom oprigtighed, og for måske at dække over den rejste han sig pludselig og trak

sig tilbage til sit gemak, og skønt han beherskede sit ansigtsudtryk, viste hans gang og skikkelse, at sjælen var sørgeligt forstyrret, thi sidste mikkelsdag fyldte han sandt at sige treogtres, og som den, der længe har kendt ham, ved jeg, at han hemmeligt frygter en pludselig sygdom, hvoraf hans far og bedstefar døde i omtrent den samme alder.

Men for mit eget vedkommende opfattede jeg det som en stor svaghed hos så stort et menneske, at han lod det forvorpne vid hos en tåbelig visemager og tilmed en hedning tynde sit hjerte. Jeg, som kun er et lille menneske, glædede mig hemmeligt over de løse indfald hos denne Sukkerlæbe, men på samme vis som man morer sig over en gøglers løsslupne numre på Bartholomæus-markedet ved Themsens. Men havde jeg haft, oh Gud, samme ærværdige alder som min principal og været den sandsynlige arving til samme sygdom, havde jeg måske været lige så sørgmodig og frygtet, at druen lå knuget under den sorte drue, med hvilke ord han udtrykte alt det, hvoraf den tåbelige vise var uddestilleret.

Men nu ikke mere herom og ej heller om ravvasen, der – hvad den skønsomme læser vil mene – i lighed med et lille menneske på et stort sted er gjort alt for meget ud af.²

Major Thomas Melvill Jr. – skildret af hans nevø

Jeg er blevet bedt om at bidrage til Pittsfields historie med nogle personlige erindringer om nu afdøde major Thomas Melvill Jr., som boede i byen.

Da anmodningen – som noget af en hastesag – kommer fra en nær slægtning, imødekommer jeg den gerne, men da jeg kun kendte min onkel fra hans senere og begivenhedsløse liv, er det ret begrænset, hvad jeg husker om ham.

Lad mig indlede med nogle kortfattede oplysninger om hans karriere, før han slog sig ned i Pittsfield.

Han var født i Boston i 1776 som ældste søn af major Thomas Melvill, der kendes fra teselskabet i Boston og som officer under Revolutionen, og med den trekanthat og de knæbukser, han gik med indtil sin død, forsvandt formentlig den sidste New England-rest af den gammeldags påklædning.

Hen mod slutningen af forrige århundrede sejlede min onkel som 17-årig til Frankrig, i hvis hovedstad han siden blev bankier. I Frankrig opholdt han sig indtil 1811 og fik dermed indsigt i de urolige begivenheder, som fandt sted i republikkens sidste år og via Konsulatet i perioden frem mod det første kejserdømmes sammenbrud.

Da Frankrigs bidrag til vor Uafhængighedskrig stadig var i frisk erindring i begge lande, blev ingen udlændinge så hjerteligt modtaget af det franske samfund som amerikanere.

Faktisk syntes venligheden mere udpræget på fransk side end på vores, hvilket måske skyldes, at en modtagers taknemmelighed sjældent står mål med den godhed, der undertiden kan besjæle hans velgører. Under sådanne forhold følte enhver ung landsmand af Washington – med de fornødne manerer – sig yderst velkommen i de spændende kredse i Seinens by.

Jeg har al mulig grund til at tro, at sådan var det også for min

slægtning.

På nogle områder er det i en europæisk bankiers interesse at optræde gæstfrit. Hvis hans natur og hans interesse stemmer overens, vil den raffinerede sammensætning af deltagere ofte gøre hans selskaber til noget særdeles tillokkende. Så vidt jeg ved, savnede den belevne bostonianers middage i Paris hverken denne kvalitet eller det krydderi, som lå i værtens selskabelige natur. Ved hans bord sås fra tid til anden mange fremtrædende landsmænd sammen med de betydningsfulde franskmænd, der var inviteret for at træffe dem. Blandt andet har jeg tit hørt ham omtale Lafayette.

I året 1800 var min far Allan Melvill, som da var ganske ung, på sin første Europa-rejse, og i nogle måneder boede han hos bankieren. Skønt de to brødre ikke forretningsmæssigt var tæt knyttet til hinanden, havde de altid et varmt indbyrdes forhold.

Med sit foretagsomme og optimistiske sind – faktisk i for høj grad – var min onkel foruden sit særlige erhverv optaget af dristige spekulationer i forbindelse med de krige, som dengang rystede kontinentet. Og naturligvis var han udsat for mange svingninger.

Jeg husker, at han fortalte mig, hvordan han engang med held havde afsluttet en vigtig forretning i London, og foran en blussende kaminild stod han med hele udbyttet i form af letomsættelige papirer for så stor en sum, at han sagde til sig selv: ”Alt det her er sikkert, men fremtiden er usikker, så stop nu og rejs hjem til Boston Fællede.” Men en falsk ven, der hed Haabet, tilrådede det modsatte.

Da modgang til sidst ramte ham, vendte han hjem til sin fars hus. Med sig havde han – og til et for dem fremmed land – sin hustru og fire små børn, thi – og jeg burde allerede have nævnt det – i Paris havde han giftet sig med en kvinde af spansk afstamning.

En miniature, jeg har set af hende, viser en skønhed af den slags, der fastholder ens opmærksomhed.

Da krigen i 1812 brød ud, blev han udnævnt til intendant med rang af major og blev udstationeret i Pittsfield.

Dertil blev sendt mange af fangerne fra den canadiske front. De indlogeredes på et terræn, der lå uden for byen og var kendt som Kantonementet.

Senere købte han ejendommen på Lenox Road, der nu i 1870 tilhører købmanden John R. Morewood i New York.

Min onkel erhvervede den af Elkanah Watson, hvis spændende rejser og iagttagelser i en periode af historisk betydning er skildret i en underholdende bog af hans søn.

Ejendommen med det senere tilføjede palæ og de mange kontorer var tidligere ejet af Henry van Schaack, en velhavende hollænder og eventyrlysten emigrant fra de gamle ejendomsbesidderes nærliggende og flodrige egne.

Nogle af de store stalde er brændt, andre er gået i forfald, og i stedet er nye bygninger opført.

Men palæet ligger der stadig, dog i noget ændret skikkelse og udvendig delvist moderniseret.

Det har en glimrende størrelse med en rummelig hall og trappe, udskåret træværk og solidt egetømmer, fældet i Stock-bridge.

Set fra kælderen kan tømmeret minde om de massive bjælker på et linieskibs kanondæk. På denne gård var major Melvill især optaget af fåreavl og af at forbedre racen og importere stammer, der ikke tidligere var kendt her i landet.

Han blev den anden formand for Berkshires landboforening og havde travlt med at udvikle den.

Ret kort tid derefter blegnede og visnede hans hustru som en omplantet blomst.

Hans anden brud var en forbilledlig kvinde og plejebarn af

general Dearborn fra Roxbury, Massachusetts.

Til sidst løb han ind i nye uheld og levede på simpleste vis som landmand, dog med vidtstrakte jorder, hvoraf mange lå brak eller oversvømmet og som græsgange.

Omtrent på den tid så jeg ham første gang. Det var i 1831, tror jeg, og om aftenen efter en sommerdags rejse med dagvognen fra Albany. Jeg husker levende mødet mellem ham og min far ved den lejlighed. Det var på godsets lærkebeskyggede veranda og under de urneformede elme langs vejen med udsigt hen over engene til South Mountain.

De omfavnedes hinanden med drenges oprigtighed og varme – drenge som van Dyck malede dem.

I 1837 gjorde omstændighederne, at jeg en stor del af året boede hos min onkel og hans familie og deltog i arbejdet på gården. Han var ældet, men ikke rynket; måske lidt sammensunket, men med et tydeligt præg af sin ungdoms tiltalende udseende.

Han var mild og venlig og med et falmet skær af gammel fransk dannelse, der – i kontrast til hans omgivelser på den tid – gjorde indtryk på mig som noget ganske interessant og ikke uden en antydning af følsomhed.

Han brugte aldrig leen, men i fællesskab rev vi tit høet sammen. Efter hvert skår kunne han finde på at holde en pause i solen, hente sin blankslidte satintræsæske frem og stilfuldt tage sig en pris snus, mens han halvt lænede sig hen over riven og helt naturligt kom med en lille bemærkning, og alligevel var det med en mine, der – som jeg husker det – fik ham til at ligne en hofmand hos Ludvig den Sekstende, der som flygtning er henvist til et ydmygt erhverv langt fra det gyldne Versailles.

På Pittsfields vigtigste kro, der lå på torvet, men for længst er flyttet, var den rummelige skænkestue et belejligt tilholdssted mellem søndagens gudstjenester for de kirkegængere, der boede længere væk. De kom ikke i drikfældige hensigter, for der var

ubarmhjertigt lukket for udskænkning. Herind kiggede også byens stormænd. Førrende iblandt dem var nu afdøde Edward A. Newton, som var både velhavende og berejst og levede som den gamle engelske godsejer, der i skuespillet er omgivet af smukke sager.

Udvekslingen af hilsener og en pris snus mellem denne høje og værdige herre og min jævnt klædte, men belevne slægtning var noget, de lokale landmænd så på med den største interesse og ærefrygt. Det var et kig ind i en verden, der for dem var lige så ukendt som Kashmir-dalen for eskimoen.

Også den påfølgende samtale lyttede de til som stude, der på græsgangen falder i forundring over menageriets kamel, som kommer forbi på landevejen. Nu er det anderledes. De primitive og maleriske tider er forsvundet sammen med Grønningens gamle elm.

Jeg husker, hvordan jeg ved aftenens oktoberild i det gamle gårdkøkkens store kamin ofte så majoren sidde før sengetid og stirre ind i gløderne, mens hans ansigt for en medlevende iagttagelse røbede, at hans hjerte – smeltet af de varme flammer – førte ham langt bort over havet til de muntre boulevarder.

Mens minderne hobede sig op, kunne hans øjne pludselig finkle og blive fugtige, men på én gang tøjlede han sine drømme og udstødte et suk, der betød "Ak ja!" og så tog han sig en sødt duftende pris snus.

Det var den franske podning på New England-træet, som skabte dette høstæble; måske desto mere fyldigt for frosten.

Men drag nu ikke den slutning, at den elskværdige side af min onkel havde noget mageligt over sig. Tværtimod var han flittig og metodisk anlagt. Vældige folianter med regnskaber, der gik tilbage til hans tid som intendant, og gårdens brydsomme journaler er monumenter over hans flid.

Ved kaminilden bad jeg ham tit fortælle om de krigeriske anliggender og statslige udfoldelser, han havde været vidne til i Paris under den første Napoleon. Men jeg var dengang for ung og uvidende til at få det fulde udbytte af hans maleriske erindringer.

Selv om han sad inde med mange oplysninger og havde en god forståelse, var han heller ikke i stand til at uddrage den knap så indlysende lære af de store historiske begivenheder, der fandt sted i hans egen tid og for øjnene af ham.

Personligt tilskyndet og af hensyn til sine børn besluttede majoren i 1837 at flytte til Galena i Illinois for at overtage en betroet stilling i et handelshus.

Da forholdene tillod det, flyttede også hans familie dertil.

I 1840 besøgte jeg min nu ærværdige slægtning i hans nye hjem, og igen blev jeg slået af kontrasten mellem ham og hans livsforhold.

I 1845 døde han i Galena med den trøstefulde viden, at hans vovelige flytning så sent i livet og ud til det, som dengang var det fjerne Vesten, allerede havde ført til meget godt for hans familie, og at løftet derom havde tilskyndet ham til dette skridt.

Nu ikke mere. Pietetsfuldt lever han i min erindring – et hjerteligt og kultiveret menneske, over for hvem jeg kun nærer ublandet taknemmelighed, og som på indtagende og sølsom vis er forbundet med Tuilerierne og de takoniske bjerge.³

Noter

¹ Udeladt var også Melvilles bemærkninger om hvalfangerskibet Essex' forlis, men de er tilføjet som en note i *Samlede værker 4* fra og med 3. udgave, 4. oplag, 2019.

² *Under the Rose* blev første gang trykt i Raymond Weaver (ed.): *Billy Budd and Other Prose Pieces* (1924).

³ *Sketch of Major Thomas Melvill Junior by a Nephew* er skrevet i 1870 og delvist trykt i J. E. A. Smith: *History of Pittsfield* (1876), men først i sin helhed i *Harvard Library Bulletin* (1987). – Navnet Melvill uden det afsluttende e skyldes, at Herman Melvilles mor efter sin mands død i 1832 fandt på at føje et e til navnet.